

حقوق زن کارگر

مقدمه

بانوی عزیز کارگر. . .

شاید ندانید که در گذشته زن کارگر دچار چه دشواری هائی بود:

- وظیفه زن را تنها خانه داری می دانستند و بعضی از شوهران عقیده داشتند که زن کارگر مادر خوبی نیست.

- اگر زنی به دلیل احتیاج شدید مجبور می شد کار کند، معمولاً "کار کم ارزشی به او می دادند.

- دستمزد زن کارگر ناچیز بود و با دستمزد مرد کارگر تفاوت زیادی داشت.

ولی امروز وضع چنین نیست:

- دستمزد زن و مرد برای کار مساوی یکسان است و همه وظیفه دارند حقوق زن کارگر را مانند حقوق مرد کارگر محترم بشمارند.

- کارکردن برای زن مایه افتخار است و زنی که بتواند کار کند ارزش بیشتری دارد زیرا دستمزد او بنیة مالی خانواده را بالا می برد و آسایش زندگی

بیشتر می شود.

- زن حق دارد در هرکاری که بتواند انجام دهد، پذیرفته شود.

این دفتر از طرف سازمان زنان ایران برای آگاهی بیشتر شما تهیه شده است تا با خواندن آن:

- حقوق خود را بشناسید و بدانید که قانون پشتیبان شماست.

- از کار فرمای خود بخواهید که این حقوق را محترم بشمارد.

- آنچه آموخته اید بدیگر همکاران خود نیز بیاموزید.

این دفتر در اختیار کارفرمایان ایران نیز قرار خواهد گرفت و سازمان زنان ایران از آنان می خواهد که مفاد آنرا درمورد زنان کارگر بطور کامل رعایت

کنند زیرا تجربه نشان داده است که:

- اجرا نکردن قانون غالباً ناشی از بیخبری از آنست.

- اغلب کارفرمایان نسبت به زنان کارگر ملاحظت و عاطفه بیشتری دارند، ولی تمام موارد قانون را نمی دانند تا اجرا کنند.

- اجرای قانون بسود همه است. هم کارگر از آن بهره می برد، هم کارفرما و هم تمام مردم.

سازمان زنان ایران

مدت کار روزانه چقدر است؟

اولین موضوعی که باید به آن توجه داشته باشید اینست که هر روز چند ساعت باید کار کرد؟ قانون در این مورد می گوید:

مدت کار روزانه هر کارگر هشت ساعت است

این سوال شاید برای شما پیش آمده باشد که: مگر مدت کار از همان زمانی که وارد کارخانه می شویم تا موقعی که از آن خارج می شویم نیست؟ پس چرا

معمولاً "بین 9 تا 10 ساعت در کارخانه هستیم؟ و قانون می گوید که ما باید هشت ساعت کار کنیم؟

جواب شما اینست که:

مدتی که در غذا خوری کارخانه غذا می خورید یا در حیاط کارخانه استراحت می کنید یا با همکارانتان در اطاق استراحت حرف می زنید جزء مدت کار

شما حساب نمی شود. قانون می گوید که شما باید هشت ساعت در محل کار خود یا پشت دستگاہی که با آن کار می کنید کار کنید و در اختیار کارفرما

باشید.

حالا شاید از خود بپرسید:

- اگر من بخواهم بیشتر از هشت ساعت کار کنم قانون مخالف کار من است؟

جواب شما اینست:

- خیر قاتون مخالف کار اضافی نیست منتهی هرگونه اضافه کاری باید با رضایت کارفرما و کارگر باشد یعنی نه شما می توانید از کارفرما بخواهید که به شما کار اضافی بدهد و نه کارفرما می تواند بدون رضایت شما، شما را وادار به اضافه کار کند.

- تا چه قدر می توانم اضافه کار کنم؟

- در صورتی که خودتان مایل باشید و کارفرما هم رضایت داشته باشد می توانید تا چهار ساعت هم اضافه کار کنید ولی توجه داشته باشید که کار زیاد در هر حال اسباب فرسودگی و خستگی شما می شود.

حالا لابد می پرسید: - آیا دستمزد ساعات کار اضافه برابر با ساعات کار معمولی است؟

- حتماً! این طور نیست هر که اضافه کار می کند دستمزد ساعات اضافه کاریش بیشتر از ساعات معمولی کار است.

- چقدر بیشتر است؟

- 35 درصد بیشتر از مزد معمولی است. یعنی مثلاً اگر شما برای یک ساعت کار معمولی 10 ریال مزد می گیرید و در روز 80 ریال دستمزد شماست

برای هر ساعت اضافه 13/5 ریال دریافت می دارید و اگر چهار ساعت اضافه کار کنید دستمزد روزانه شما به 134 ریال خواهد رسید که از این مبلغ 80 ریال برای کار معمولی و 54 ریال برای اضافه کاری به شما پرداخت می شود.

وقت کار چه مواقعی است؟

لابد از خود می پرسید:

- من در چه مواقعی از شبانه روز باید کار کنم؟

جواب اینست: - برای زن بهترین وقت کار روزهاست.

زیرا در شب باید به خانه و خانواده برسید، بچه ها را برای رفتن مدرسه آماده کنید، در فکر شستشو و نظافت لباس و ظروف خانه باشید. کارکردن در شب یعنی از ساعت 10 شب تا 6 صبح برای شما ممنوع است.

اما..... زناتی که در بیمارستان ها کارشان پرستاری از بیماران است شب ها هم کار می کنند، این زنها فرشتگان آرامش و راحتی هستند. کار آنها مثل عبادت خدا مقدس است شب و روز ندارد.

زناتی هستند که در بخش های خدمات عمومی مثل تلفن، پلیس، تلگراف، رادیو کار می کنند اینها هم در حکم همان زن های پرستارند.

نوع کار

چه نوع کارهایی را نباید به شما بدهند؟

زن کارگر نباید کارهایی را که سخت و برای سلامت جسمی او زیان آور است انجام دهد بنابراین: کارفرما حق ندارد کاری را که بیرون از قوه شماست و توانایی انجام آن را ندارید به شما محول کند. این کارها که در اصطلاح به آن کار مردانه می گویند مخصوص خاتم ها نیست:

* کار در کنار کوره ها به طوری که کارگر در برابر گرما یا بخارهای کوره باشد.

* کار در تونل ها، در راهروهای زیرزمینی معدن ها.

* کار در کشتارگاه ها.

* شن پاشی، جوشکاری، رنگ پاشی.

* غواصی.

توجه داشته باشید

توجه داشته باشید که این کارها را نباید به شما بدهند و اگر دادند شما نباید قبول کنید، زیرا باعث بیماری شما می شود. هرکس باید کاری را انجام دهد که توانایی آن را داشته باشد.

گفتیم که در گذشته براساس همه نابرابری ها و بی عدالتی های متداول مزد کارگر زن بسیار کمتر از یک کارگر مرد بود اما حالا اینطور نیست. مزد زن و مرد کارگری که کار برابر انجام می دهند یکسان است و هیچگونه تبعیضی نباید میان زن و مرد کارگر وجود داشته باشد. مثلاً اگر شما در کارخانه ای کار می کنید که کارتان ساختن جعبه است و در کنار شما کارگر مردی هم همان کار را عیناً انجام می دهد مزد روزانه هر دو ی شما یکی است و باید بطور برابر حقوق بگیرید. شما این مزد را باید در یک روز غیر تعطیل بگیرید مثلاً:

- بعضی از کارخانه ها یا کارگاهها بطور هفتگی حقوق می دهند.
- بعضی از کارگاه ها پرداخت مزد کارگران را هر پانزده روز یکبار انجام می دهند.
- بعضی از مؤسسات حقوق ماهانه می پردازند.

در هر حال این پرداخت باید در آخرین روز غیر تعطیل تاریخی باشد که در آن قرار است حقوق بدهند زیرا روز تعطیل روز استراحت است و شما نباید برای دریافت حقوق در این روز به کارگاه یا کارخانه بروید.

تعطیل هفتگی

حالا که صحبت از روز تعطیل به میان آمد باید بدانید که در برابر هر شش روز کار در هفته یک روز تعطیل دارید. روز تعطیل رسمی هفتگی در ایران مانند دیگر کشورهای مسلمان جمعه است. در حالی که در کشورهای مسیحی روزهای یکشنبه تعطیل هفتگی است. مزد روز تعطیل را باید مثل مزد روز کار تمام و کمال به شما بپردازند یعنی در حقیقت شما در هفته شش روز کار می کنید و 7 روز مزد می گیرید. اگر با کارفرما قرار بگذارید که روز تعطیل هفتگی شما به جای جمعه روز دیگری باشد مزد روز تعطیل را باید به شما بدهند و مزد روز جمعه هم که کار می کنید بیشتر از روزهای دیگر است.

لا بد می پرسید:

- مثلاً "چقدر؟"

خیلی ساده است به همان میزان درصد اضافه کاری. یعنی 35 درصد مثلاً اگر روزهای دیگر 100 ریال مزد می گیرید روز جمعه باید به شما 135 ریال بپردازند.

حالا اگر دلتان خواست هر هفت روز هفته را کار کنید دستمزد شما صورت دیگری پیدا می کند یعنی:

- کارفرما باید به شما مزد 8 روز کار را بپردازد.

- علاوه بر این یک روز از این 8 روز را باید 35 درصد اضافه مزد بدهد.

مثال: اگر مزد روزانه شما 200 ریال است و 7 روز تمام در هفته کار می کنید، در آخر هفته باید مزد هفت روز را که 1400 ریال می شود به شما بپردازند بعلاوه 270 ریال هم بعنوان مزد روز هشتم یا در حقیقت اضافه دستمزد باید به شما پرداخته شود تا جمعاً 1670 ریال دریافت دارید.

تعطیلات دیگر

غیر از تعطیلات هفتگی در سال ده روز تعطیل رسمی هم هست که می توانید از آن استفاده و کار خود را تعطیل کنید این روزها عبارتند از:

اول فروردین عید نوروز که جشن سال نو و برپاداشتن آئین های کهنسال است.

سیزدهم فروردین یا سیزده بدر که روز گردش در صحرا و استفاده از زیبایی های بهار است.

عید کارگری که خاص جشن کارگران سراسر جهان است و یک روز جهانی است.

چهاردهم مرداد که روز جشن اعلام مشروطیت ایران و آغاز فصل تازه ای در حیات سیاسی است.

چهارم آبان که روز میلاد مسعود شاهنشاه آریامهر رهبر خردمند ایران زمین است.

10 ذیحجه که روز عید سعید قربان است.

18 ذیحجه که روز عید غدیر و عید مخصوص شیعیان است.

10 محرم که روز شهادت امام حسین علیه السلام است.

28 صفر که روز رحلت حضرت محمد (ص) پیغمبر اسلام و شهادت حضرت امام حسن مجتبی علیه السلام است.

21 رمضان که روز شهادت حضرت علی بن ابی طالب امام اول شیعیان است.

لابد می پرسید:

آیا مزد این روزهای تعطیل هم پرداخت می شود؟

جواب شما ساده است. بله وقتی تعطیل رسماً از طرف دولت اعلام شد کارفرما موظف به پرداخت مزد روز تعطیل است.

- حتی تعطیلاتی که بطور اتفاقی و ناگهانی در مواقع خاص اعلام می شود؟

بله حتی این تعطیلات که به مناسبت یک روز مخصوص یا یک اتفاق فوق العاده مثلاً برقراری یک جشن بزرگ از طرف دولت برای عموم طبقات مردم و

از جمله کارگران اعلام می شود به کارگر حق می دهد که مزد خود را از کارفرما دریافت دارد.

مرخصی سالانه

علاوه بر تعطیلات هفتگی و سالانه هر کارگر حق دارد در سال **12** روز مرخصی بگیرد یعنی در برابر هر یک ماه کار یک روز مرخصی داشته باشد.

کارگرانی که کمتر از **16** سال دارند باید از **18** روز مرخصی استفاده کنند در ایام مرخصی مزد خود را می گیرید.

لابد می پرسید که آیا مرخصی سالانه را چطور می شود استفاده کرد؟ یکجا و پشت سر هم یا اینکه بطور مجزا از هم؟

جواب ما اینست که هم می توانید یکمرتبه همه **12** روز را مرخصی بگیرید و هم می توانید در چند نوبت مثلاً **3** روز در اردیبهشت، **5** روز در مرداد،

4 روز در اسفند فرضا" برای خانه تکانی و آماده کردن وسایل عید. اما اگر **12** روز پشت سر هم مرخصی بگیرید یک یا دو روز آن جمعه است.

حالا می پرسید:

آیا روزهای جمعه و تعطیل هم جزء مدت مرخصی حساب می شود؟

خیر. مثلاً شما می خواهید از اول فروردین که سه شنبه است از **12** روز مرخصی سالانه خود استفاده کنید. روز اول فروردین که عید نوروز است و

روزهای چهارم، یازدهم که جمعه است و روز **13** فروردین که تعطیل است جزء مرخصی شما نیست و حق دارید تا آخر روز **16** فروردین در مرخصی

بسر ببرید و روز **17** سرکار حاضر شوید.

حالا لابد از خود می پرسید که چه موقع می توانید از مرخصی سالانه استفاده کنید.

این نکته بسیار دقیق و حساسی است. قانون در این مورد می گوید:

برای استفاده از مرخصی باید تاریخ مرخصی با رضایت کارگر و کارفرما تعیین شود. اگر احتمالاً کارگر و کارفرما نتوانستند با هم توافق کنند، موضوع

به شورای کارگاه فرستاده می شود و این شورا تاریخ استفاده از مرخصی را معین خواهد کرد.

شورای کارگاه همانطور که می دانید از نماینده وزارت کار، نماینده کارفرما و نماینده کارگران همان کارگاه تشکیل می شود و به اختلافات بین کارگر و

کارفرما رسیدگی می کند.

بعضی از کارگران فکر می کنند که می توانند از مرخصی سالانه استفاده نکنند و مرخصی سال ها را جمع کنند و یکمرتبه از آن استفاده نمایند یعنی در

حقیقت مرخصی خود را پس انداز نمایند. این تصور درستی نیست. می دانید چرا؟

زیرا مرخصی اصولاً برای آنست که شما از محیط کار خود دور شوید و در نتیجه بتوانید سالمتر و شادابتر و تندرست تر سرکار خود برگردید. بنابراین

باید تدبیری اندیشید که بتوانید هر ساله از مرخصی استفاده کنید.

برای این کار لازم است که همواره برنامه منظمی جهت استفاده از مرخصی سالانه تنظیم کنید که در آن همه چیز رعایت شده باشد یعنی تاریخی که می

خواهید به مرخصی بروید، خرجی که برای این کار در نظر گرفته اید، محلی که می خواهید برای استفاده از مرخصی به آنجا سفر کنید، همه و همه از

پیش آماده و معین شده باشد. درمورد استفاده از مرخصی این را هم باید بدانید که اگر چهارماه در کارگاهی کار کردید و خواستید کار خود را عوض کنید و یا کارفرما شما را اخراج کرد کارفرما باید مزد روزهای مرخصی را که در کارخانه او کار کرده اید و استفاده نکرده اید بشما بدهد طی چهار ماه کار شما حق استفاده از 4 روز مرخصی داشته اید مزد این چهار روز را به شما می پردازند.

حقوق کار و مسایل خانواده

کمک ازدواج:

بسیاری از کارگران می پرسند که اگر بخواهند ازدواج کنند آیا قانوناً کمکی به آنان خواهد شد؟ جواب بی شک مثبت است. قانون از طریق سازمان بیمه های اجتماعی پولی به اسم کمک ازدواج به شما پرداخت خواهد کرد، منتهی این کمک شروطی دارد.

اول اینکه برای اولین بار بخواهید ازدواج کنید. پس ازدواج هایی که برای بار دوم یا بیشتر صورت می گیرد مشمول این کمک نخواهد بود. دوم اینکه شما نزد سازمان بیمه های اجتماعی بیمه باشید و در موقع ازدواج مشغول کار باشید. سوم اینکه ظرف پنجسال قبل از ازدواج لااقل بیست و چهارماه حق بیمه به نام شما پرداخت شده باشد. حالا این سوال پیش می آید که اگر مردی که می خواهید با او ازدواج کنید، کارگر و بیمه شده باشد کمک ازدواج به او هم تعلق خواهد گرفت؟ جواب این سوال آری است. به شرط اینکه آن مرد هم واجد سه شرطی که در بالا گفتیم یعنی ازدواج اول، اشتغال به کار، و پرداخت 24 ماه حق بیمه باشد.

حالا می رسیم به اینکه مبلغ حق ازدواج چقدر است؟

قانون این مبلغ را معادل یکماه از آخرین حقوق شما معین کرده است.

بارداری و مقررات کار

اگر باردار هستید و در انتظار فرزندی به سر می برید از 6 هفته پیش از زایمان تا 4 هفته بعد از زایمان نباید کار کنید. شما به استراحت نیاز دارید و کارفرما حق ندارد در این مدت شما را اخراج کند.

مزد این مدت را چه کسی می پردازد؟ کارفرما مسئول پرداخت مزد است؟

نه. سازمان بیمه های اجتماعی مزد مدت استراحت زمان بارداری شما را تا میزان دو سوم مزد روزانه شما به عنوان کمک حاملگی پرداخت می نماید.

این کمک همانطور بدون هیچ شرطی صورت می گیرد؟

نه. شرط پرداخت کمک حاملگی اینست که بیمه شده زن در طول مدت شش ماه پیش از زایمان حق بیمه 90 روز کار را که معادل 3 ماه می شود به سازمان بیمه های اجتماعی پرداخته باشد. سازمان بیمه های اجتماعی به خاطر حفظ سلامت و تندرستی شما پرداخت کمک حاملگی را مشروط به این سه شرط کرده است:

1- هر دستوری که پزشک سازمان به شما می دهد انجام دهید

2- هر وقت پزشک سازمان معین می کند برای معاینه حاضر شوید.

3- بدون اجازه پزشک سازمان شروع به کار نکنید.

کمک هایی برای موقع زایمان

اگر شما بیمه باشید یا همسر شما کارگر بیمه شده باشد معاینه های پزشکی و درمان های لازم را چه پیش از زایمان، چه در موقع زایمان و چه بعد از زایمان سازمان بیمه های اجتماعی انجام می دهد.

شرط انجام شدن این کمک ها اینست که بیمه شده زن، یا همسرش اگر کارگر بیمه شده است، در طول مدت شش ماه قبل از زایمان، حق بیمه نود روز را پرداخته باشد.

شیر دادن کودک

اگر کودک شیرخواری دارید باید مسئولان کارگاه پس از هر سه ساعت کار نیم ساعت به شما وقت بدهند که کودک خود را شیر بدهید.

این وقت نیم ساعته جزء ساعات کار شما حساب می شود. اگر تعداد زنانی که بچه شیرخوار دارند از **10** نفر بیشتر باشد کارفرما باید جایی برای نگهداری بچه ها در کارگاه معین کند و در حقیقت یک شیرخوارگاه کوچک درست نماید.

اینها اشاراتی بود به حقوقی که شما به عنوان زن کارگر باید از آن استفاده کنید این حقوق را در پرتو امنیت و آرامش و واقع بینی های اجتماعی بدست آورده اید، سعی در حفظ این حقوق و اصرار در اجرای درست آن وظیفه ملی و انسانی هر یک از شماست.